

Nr 44

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Genom en den 19 oktober 1962 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 189, vilken behandlats av första lagutskottet har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt

2) lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att möjlighet öppnas för såväl utländsk som svensk uppfinnare att få hemligt patent på försvarsuppfinning. De ändrade bestämmelserna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1963. Vidare föreslås, att försvarsuppfinningslagen erhåller fortsatt giltighet till och med den 31 december 1965.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse:

1) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag

Härigenom förordnas, dels att 1, 2, 3, 4, 8, 9 och 12 §§ lagen den 29 november 1946 med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att lagen, vilken enligt lag den 2 juni 1961 (nr 274) gäller till och med den 31 december 1962, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1965.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Uppfinning, som — — — — — nedan sägs.

Sökes här i riket hemligt patent å annan uppfinning, som har särskilt avseende å krigsmateriel, må uppfinningen ej offentliggöras eller, när den icke är offentliggjord, eljest uppå, såfram ej annat följer av vad nedan stadgas.

Vad med — — — — — bestämmer Konungen.

2 §.

Patentansökningar och — — — bestämmer (granskningsmyndigheten).
Finner granskningsmyndigheten uppfinning som i 1 § sägs vara av sådan betydelse för försvaret att den alltjämt bör hemlighållas, skall den utan dröjsmål meddela beslut därom. Föreligger ej sådant beslut inom två månader efter det så beskaffade ansökningshandlingar inkommit till patentmyndigheten att ansökningens föremål tydligt framgår därav, vare förbud varom stadgas i 1 § ej därefter gällande med avseende å uppfinningen.

Finner granskningsmyndigheten uppfinning som i 1 § första stycket sägs vara av sådan betydelse för försvaret att den alltjämt bör hemlighållas, skall den utan dröjsmål meddela beslut därom.
Är fråga om uppfinning som hemlighålles enligt 1 § andra stycket, skall granskningsmyndigheten utan dröjsmål med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för prövning av frågan om uppfinningen alltjämt bör hemlighållas.

¹ Senaste lydelse av 2 och 4 §§, se SFS 1952: 78.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Föreligger ej beslut om fortsatt hemlighållande inom två månader eller, i ärende som överlämnas till Konungens prövning, inom tre månader efter det så beskaffade ansökningshandlingar inkommit till patentmyndigheten att ansökningens föremål tydligt framgår därav, vare förbud varom stadgas i 1 § ej därefter gällande med avseende å uppfinningen.

3 §.

Den som önskar att förbud varom stadgas i 1 § skall hävas äger göra särskild ansökan därom hos granskningsmyndigheten, som utan dröjsmål prövar huruvida uppfinningen är av sådan betydelse för försvaret att den alltjämt bör hemlighållas.

Den som önskar att förbud varom stadgas i 1 § skall hävas äger göra särskild ansökan därom hos granskningsmyndigheten. Är fråga om uppfinning som i 1 § första stycket sägs, skall granskningsmyndigheten utan dröjsmål pröva huruvida uppfinningen är av sådan betydelse för försvaret att den alltjämt bör hemlighållas. Avser ansökningen uppfinning som hemlighålles enligt 1 § andra stycket, skall vad i 2 § tredje stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Har staten icke inom tre månader efter det granskningsmyndigheten enligt 2 eller 3 § meddelat beslut om fortsatt hemlighållande av uppfinning genom beslut om expropriation eller annorledes förvärvat all rätt till uppfinningen, upphör förbudet att gälla vid utgången av denna tid. Konungen äger dock, om det av särskilda omständigheter finnes påkallat, dessförinnan besluta om förlängning av tiden med högst tre månader.

Har beträffande uppfinning som i 1 § första stycket sägs uppfinnaren eller hans rättsinnehavare i ärende enligt 2 eller 3 § yrkat, att staten skall övertaga uppfinningen, och har staten icke inom tre månader efter det granskningsmyndigheten meddelat beslut om fortsatt hemlighållande genom beslut om expropriation eller annorledes förvärvat all rätt till uppfinningen, upphör förbudet att gälla vid utgången av denna tid. Konungen äger dock, om det av särskilda omständigheter finnes påkallat, dessförinnan besluta om förlängning av tiden med högst tre månader.

8 §.

Sökes för statens räkning patent å uppfinning som i 1 § sägs, äger Konungen, därest uppfinningen är av

är uppfinning som i 1 § sägs av särskild betydelse för försvaret, äger Konungen föreskriva, att 7 § förord-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

särskild betydelse för försvaret, föreskriva, att 7 § förordningen angående patent ej skall tillämpas på ansökningshandlingen.

Äro ansökningshandlingarna fullständiga och har anledning ej förekommit att, efter vad i 6 § förordningen angående patent sägs, avslå ansökningshandlingen, varde hemligt patent meddelat samt bevis därom utfärdat; och må förty de till ärendet hörande handlingarna icke utan *patenthavarens* tillstånd utlämnas till annan eller något yppas om dem.

ningen angående patent ej skall tillämpas på ansökningshandlingen.

Äro ansökningshandlingarna fullständiga och har anledning ej förekommit att, efter vad i 6 § förordningen angående patent sägs, avslå ansökningshandlingen, varde hemligt patent meddelat samt bevis därom utfärdat; och må förty de till ärendet hörande handlingarna icke utan *granskningsmyndighetens* tillstånd utlämnas till annan *än patenthavaren* eller något yppas om dem.

Patentmyndigheten skall — — — — — för allmänheten.

9 §.

Har statens rätt med avseende å uppfinning som avses i 8 § övergått till annan eller upphäves föreskrift som där sägs, skall alltjämt anhängig ansökan i fortsättningen handläggas enligt 7 § förordningen angående patent. Är patent meddelat, skall anteckning därom göras i det allmänna patentregistret samt kungörande och offentliggörande i övrigt ske i enlighet med sjätte stycket i samma paragraf.

Upphäves föreskrift som i 8 § sägs, skall alltjämt anhängig ansökan i fortsättningen handläggas enligt 7 § förordningen angående patent. Är patent meddelat, skall anteckning därom göras i det allmänna patentregistret samt kungörande och offentliggörande i övrigt ske i enlighet med sjätte stycket i samma paragraf.

12 §.

Bryter någon — — — — — strängare straff.
Böter tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Såvitt gäller uppfinning som hemlighålles enligt 1 § andra stycket skall den i 2 § angivna tidsfristen om tre månader ej räknas från tidigare dag än den 1 januari 1963.

2) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Häri genom förordnas, att 23 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 §.

Handlingar i ärenden angående ansökning om patent må icke utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som föranledes av gällande lagstiftning rörande patent, dock att, såframt ej annat är där stadgat, sådana handlingar må utlämnas, i vad de angå uppfinning därå patent beviljats.

Handlingar i ärenden angående ansökning om patent må icke utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som föranledes av gällande lagstiftning rörande patent. I vad sådana handlingar angå uppfinning därå patent beviljats skola de utlämnas, såframt ej annat är stadgat i nämnda lagstiftning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Lagförslagets tillkomst

Försvarsuppfinningslagen innehåller bestämmelser om förbud mot offentliggörande av uppfinningar, som har särskilt avseende å krigsmateriel och tillkommit här i riket eller tillhör någon som är bosatt härstädes (1—6 §§), om expropriation av uppfinningar av särskild betydelse för försvaret (7 §), om hemligt patent för statens räkning (8 och 9 §§) och om ersättning (10 §). Därjämte innehåller lagen i 11—14 §§ vissa bestämmelser om tystnadsplikt, straff för överträdelse av föreskrifterna i lagen m. m.

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 17 januari 1961 till Kungl. Maj:t föreslagit, att bestämmelser införes i lagen av innebörd, att utländsk försvarsuppfinning skall få hemlighållas här, att Kungl. Maj:t under vissa förutsättningar skall beträffande här i riket patentsökt svensk försvarsuppfinning kunna medge, att patent får sökas även i främmande stat, samt att även annan än staten skall kunna få hemligt patent.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1942: 551.

Yttranden över försvarets civilförvaltnings framställning har efter remiss avgivits av överbefälhavaren, armétygförvaltningen, marinförvaltningen och flygförvaltningen, försvarets fabriksstyrelse, försvarets forskningsanstalt, patent- och registreringsverket, granskningsnämnden för vissa patentansökningar m. m. och Sveriges industriförbund. Vid patentverkets remissvar har fogats yttranden från Svenska patentombudsföreningen, Svenska industriens patentingenjörers förening och Svenska uppfinnareföreningen.

Med ledning av yttrandena har försvarets civilförvaltnings förslag bearbetats inom justitiedepartementet. Över det sålunda framkomna förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 november 1946 med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag har lagrådets yttrande inhämtats.

Efter lagrådsgranskningen har viss ytterligare överarbetning verkställtts av nämnda förslag, varjämte i överensstämmelse med lagrådets uttalande upprättats ovan vid 2) intagna förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Gällande bestämmelser m. m.

I fråga om gällande bestämmelser samt framställningen från försvarets civilförvaltning och remissyttrandena däröver tillåter utskottet sig att hänvisa till den i propositionen å s. 7—17 intagna redogörelsen.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen den 21 september 1962 anförde föredragande departementschefen, statsrådet Kling, bl. a. följande:

»Det nuvarande förbudet mot offentliggörande av försvarsuppfinning avser endast uppfinning, som tillkommit här i riket eller tillhör någon som är bosatt här. Genom detta förbud och de därmed sammanhängande bestämmelserna om expropriation av uppfinning och om hemligt patent för statens räkning har det allmänna tryggt sin rätt till viktiga, svenska försvarsuppfinningar. Det ligger i sakens natur, att i praktiken sällan finns utrymme för tvångsåtgärder beträffande utländska uppfinningar. Emellertid har behov uppkommit av bestämmelser, som möjliggör hemlighållande även av vissa utländska försvarsuppfinningar. Utvecklingen på det försvarstekniska området har medfört, att vi i fredstid ej kan inom landet konstruera och framställa all den utrustning ett modernt försvar kräver. Åtskillig krigsmateriel måste antingen köpas utifrån eller tillverkas här på utländsk licens.

Våra möjligheter att få del av utländska försvarsuppfinningar är självfallet begränsade; som regel hemlighåller varje land sina tekniska nyskapelser på området. Av betydelse för våra möjligheter att köpa modern, utländsk krigsmateriel är bl. a. de garantier vi kan ge, att nya uppfinningar ej kommer till annan främmande makts kännedom. Vidare kräver hänsyn till den utländske uppfinnaren eller hans rättsinnehavare, att skydd beredes mot att uppfinningen här efterbildas eller obehörigt utnyttjas. För närvarande kan utländsk uppfinnare ej få svenskt patent, med mindre hans patentansökan i vanlig ordning kungjorts och framlagts för offentlig granskning. Endast staten kan få hemligt patent. Utländsk uppfinnare, som vill ställa sin uppfinning till förfogande för vårt försvar, måste därför, om den i hans eget land påbudna sekretessen kring uppfinningen skall bevaras, antingen överlåta rätten till uppfinningen på svenska staten eller avstå från att få uppfinningen patentskyddad här. Det kan med fog antagas, att han under sådana förhållanden är mindre benägen att tillhandahålla sin uppfinning. Om utländsk uppfinnare här kunde påräkna patentskydd för egen räkning utan att sekretessen röjdes, skulle våra möjligheter att utifrån förvärva modern krigsmateriel öka och vår beredskap därmed stärkas. Jag delar därför försvarets civilförvaltnings uppfattning, att nuvarande regler på området behöver ändras så, att även utländsk försvarsuppfinning kan hemlighållas och utländsk uppfinnare få patentskydd här utan att hemligheten röjes.

Den i remissyttrandena framkomna kritiken mot försvarets civilförvaltnings förslag riktar sig väsentligen mot att förslaget, i fråga om de närmare villkoren för hemlighållande av utländska försvarsuppfinningar, ensidigt tillgodoser försvarets intressen. Kritiken i denna del kan icke fränkännas berättigande. Förbud mot offentliggörande av uppfinningar och i synnerhet hemliga patent innebär en hämsko på den tekniska och industriella utvecklingen. Det är därför angeläget, att hemlighållande förekommer endast då viktiga försvarsintressen påkallar det. Försvarsuppfinningslagen uppställer en rad bestämmelser i syfte att begränsa förbudet mot offentliggörande. Det generella förbudet kan sålunda som regel upprätthållas endast under viss kort tid, försåvitt inte uppfinningen efter särskild prövning befinnes vara av sådan betydelse för försvaret att den alltjämt bör hemlighållas. Denna prövning ankommer på en för ändamålet inrättad nämnd, den s. k. granskningsnämnden, i vilken även andra intressen än försvarets är företrädda. Det åligger nämnden att fortlöpande bevaka, att uppfinningar ej hemlighålles längre än som är nödvändigt. Genom bestämmelserna om ersättning för skada eller intrång, som hemlighållandet vållar, och om tvång för staten att övertaga all rätt till en uppfinning, som hemlighålles mera varaktigt, är ytterligare sörjt för återhållsamhet vid tillämpningen av lagen. Några motsvarande garantier för återhållsamhet vid hemlighållande av utländska uppfinningar finns ej i civilförvaltningens förslag. Vid den överarbetning av förslaget som skett inom justitiedepartementet har ef-

tersträfvats att så långt möjligt låta de nyssnämnda bestämmelserna i försvarsuppfinningslagen vinna tillämpning även på utländska försvarsuppfinnningar.

För att förhindra att utländsk uppfinning, varom här är fråga, kommer till obehörigs kännedom bör det meddelas generellt förbud att offentliggöra eller eljest yppa sådan utländsk försvarsuppfinnning, varå sökes hemligt patent här i riket; i fråga om andra utländska försvarsuppfinnningar torde ett förbud sakna större praktisk betydelse. Det finns emellertid inte anledning att upprätthålla förbudet beträffande andra uppfinningar än sådana, som vi själva har intresse av att införliva med vårt försvar. Huruvida denna förutsättning för hemlighållande föreligger kan avgöras endast efter prövning från fall till fall. Enligt nuvarande praxis omfattar nämndens granskning inte bara svenska utan även utländska patentansökningar. Det synes lämpligt att anknyta härtill och genom särskilt stadgande ålägga granskningsnämnden skyldighet att ta befattning även med utländsk försvarsuppfinnning, varå här söks hemligt patent. Emellertid bör, såvitt gäller dessa uppfinningar, nämndens befogenheter begränsas i förhållande till vad som gäller beträffande svenska försvarsuppfinnningar. Det torde kunna förutsättas, att utländsk uppfinning, varå söks hemligt patent här, som regel hemlighålles enligt beslut av myndighet i annat land. Det bör vid sådant förhållande ankomma på Kungl. Maj:t att pröva frågan om vidmakthållande av det generella förbudet. Ett ytterligare skäl att förlägga denna prövning till Kungl. Maj:t är att Kungl. Maj:t ändock har att pröva, huruvida hemligt patent skall få meddelas. Granskningsnämndens befattning med ifrågavarande uppfinningar bör därför begränsas till att med eget yttrande överlämna ärendet till Kungl. Maj:t. Sådant överlämnande bör ske inte endast då ärendet enligt 2 § kommer under nämndens granskning utan även då nämnden efter ansökan enligt 3 § har att pröva fråga om fortsatt hemlighållande.

Enligt 2 § i dess nuvarande lydelse gäller en tidsfrist av två månader inom vilken beslut om fortsatt hemlighållande måste ha meddelats; tidsfristen räknas från det så beskaffade ansökningshandlingar inkommit till patentmyndigheten att ansöknings föremål tydligt framgår därav. I ärende, som granskningsnämnden enligt förslaget har att underställa Kungl. Maj:t, bör ifrågavarande tidsfrist utsträckas till tre månader.

Om Kungl. Maj:t ej meddelar beslut om fortsatt hemlighållande av utländsk uppfinning, bör förbudet mot offentliggörande förfalla och patentärendet behandlas enligt vanliga regler. Innan ansökan om patent kungöres, skall i så fall enligt 7 § patentförordningen underrättelse tillställas sökanden. I underrättelsen förelägges han viss frist att yttra sig, innan kunggörande sker. Den utländske uppfinnare, som söker hemligt patentskydd här, blir alltså i tillfälle att återkalla sin ansökan, om Kungl. Maj:t ej skulle finna skäl att hemlighålla uppfinningen.

Enligt 4 § försvarsuppfinningslagen kan granskningsnämndens beslut om

fortsatt hemlighållande upprätthållas endast under viss kortare tid, såvida ej staten genom expropriation eller annorledes förvärvat all rätt till uppfinningen. Denna bestämmelse kan tydligen inte vinna tillämpning på utländsk försvarsuppfinning, om den utländske uppfinnaren skall kunna få patent-skydd å uppfinningen utan att densamma offentliggöres. Bestämmelsen, som avser att ge uppfinnaren skydd mot hemlighållande i andra fall än då viktiga försvarsintressen påkallar det, skulle för övrigt beträffande utländsk uppfinning knappast fullfölja sitt syfte, eftersom utrymmet för tvångsingripanden mot utländsk uppfinnare är starkt begränsat. Jag föreslår därför, att utländsk försvarsuppfinning undantages från bestämmelsen i 4 §.

Också i fråga om svenska försvarsuppfinningar synes föreligga behov av bestämmelser, som tryggar ett mera varaktigt hemlighållande utan att staten övertager all rätt till uppfinningen. I vissa fall bör svensk uppfinnare eller svensk industri kunna medges rätt att för egen räkning exploatera en hemlighållen uppfinning eller att träffa förberedelser för utnyttjande av uppfinningen framdeles, sedan hemlighållandet hävts; medgivande bör också kunna lämnas att utomlands söka hemligt patent å uppfinningen. För statsverket medför dylika medgivanden den fördelen att uppfinnarens anspråk på ersättning för hemlighållandet kan begränsas. Man synes i fall varom här är fråga stundom ha avstått från att tillämpa lagens tvångsföreskrifter och i stället överenskommit med uppfinnaren att hemlighålla uppfinningen. Från principiell synpunkt är det önskvärt, att sådana överenskommelser erhåller lagens uttryckliga stöd. Emellertid är jag inte beredd att biträda civilförvaltningens förslag, att statens övertagande av rätten till en uppfinning skall bortfalla som villkor för varaktigt hemlighållande. Den nuvarande bestämmelsen om statens skyldighet att övertaga all rätt till uppfinningen har tillkommit i uppfinnarens intresse som en borgen för en i fredstid påkallad restriktiv tillämpning av lagen. Staten bör alltjämt vara skyldig att övertaga all rätt till en svensk uppfinning, som hemlighålles i det allmännas intresse. Om uppfinnaren själv önskar bibehålla rätten till en av militära skäl hemlighållen uppfinning, bör emellertid hänsyn till uppfinnaren inte hindra, att förbudet mot offentliggörande vidmakthålles, även om staten ej övertager all rätt till uppfinningen. Bestämmelsen i 4 § bör därför i fråga om svensk uppfinning ändras så, att förbudet mot offentliggörande upphör endast om uppfinnaren yrkar, att staten övertager uppfinnarrätten, men sådant övertagande ej sker inom viss tid efter det att beslut om fortsatt hemlighållande meddelats. Framställs ej yrkande, bör förbudet gälla tills vidare. Det är uppfinnaren obetaget att sedermera enligt 3 § ansöka om förbudets hävande. Bifalles inte denna ansökan, får uppfinnaren ånyo tillfälle att påfordra tillämpning av övertaganderegeln.

I vilken utsträckning svensk uppfinnare eller svensk industri må medgivas rätt att för egen räkning exploatera hemlig uppfinning eller att söka patent utomlands bör bero av granskningsnämndens prövning. Några uttryckliga bestämmelser om nämndens rätt att lämna dylika medgivanden torde inte behövas. Det synes ligga i sakens natur, att befogenheten enligt 2 och

3 §§ att bestämma om det generella förbudets fortsatta giltighet också innefattar rätt att i visst hänseende medge dispens från förbudet.

Det förefaller inte motiverat att, såsom försvarets civilförvaltning föreslår, undantaga utländska uppfinnare från den i 10 § stadgade rätten till ersättning för skada eller intrång på grund av myndighets beslut om hemlighållande av uppfinning. Visserligen kan det vara anledning att vid hemlighållande av utländsk uppfinning bedöma ersättningsfrågan från delvis andra synpunkter, än då svensk uppfinning hemlighålles. Men såsom patentverket framhåller i sitt yttrande, är frågan om utländsk uppfinnares ersättningsanspråk närmast ett spörsmål, som bör regleras avtalsvägen.

I ett par yttranden har framställts önskemål, att grunderna för ersättningsfrågornas bedömande närmare anges i lagen. Såsom dåvarande departementschefen framhöll vid tillkomsten av gällande bestämmelser i ämnet (prop. 1946: 342 s. 32 f), torde närmare riktlinjer för ersättningsens bestämmande inte kunna uppdragas utan prövningen få ske med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Jag vill emellertid erinra om att hinder ej möter att bestämma ersättningen från tid till annan, allteftersom omfattningen av skadan eller intrånget kan visas. Särskilt i de fall, då rätten till uppfinningen kvarligger hos uppfinnaren, synes ett dylikt tillvägagångssätt vara ägnat att underlätta ersättningsens bestämmande.

Som jag inledningsvis framhållit är ett väsentligt syfte med förslaget till lagändring att bereda utländsk uppfinnare möjlighet att få patentskydd för uppfinning, som hemlighålles av militära skäl. Även svensk uppfinnare, vars uppfinning hemlighålles utan att staten övertager all rätt till uppfinningen, bör kunna erhålla svenskt patentskydd. Det är nämligen uppenbart, att värdet för den svenske uppfinnaren av att få behålla sin uppfinning trots hemlighållandet i hög grad beror av hans möjligheter att vinna patentskydd. Enligt nuvarande 8 § försvarsuppfinningslagen kan endast staten få hemligt patent. Förslaget innebär, att även enskild innehavare av försvarsuppfinning skall kunna erhålla sådant patent. I några yttranden, bl. a. industriförbundets, har önskemål framställts om att institutet hemligt patent utmönstras och att i stället endast patentansökan hemlighålles. Med den slutliga prövningen av ansökningen skulle då anstå till dess hemlighållandet hävts och tillfälle beretts allmänheten att framställa invändningar mot ansökningen. Även ansökningar om patent å liknande uppfinning, vilka inkommer under samma tid, skulle hemlighållas.

Den fråga som sålunda aktualiserats har tidigare varit föremål för lagstiftarens ställningstagande. När institutet hemligt patent införlivades med vår lagstiftning, framhöll dåvarande departementschefen (prop. 1942: 204 s. 36), att varken detta institut eller ett system med hemlighållande av patentansökan går fritt från anmärkningar men att lösningen med hemligt patent är förenad med de mindre olägenheterna. Mot hemlighållande av patentansökan och uppskov med prövningen av densamma anmärktes särskilt, att därmed följer ovisshet om uppfinnarrätten under en tid som kan bli

ganska lång. Olägenheterna för näringslivet av hemliga patent har enligt hittillsvarande erfarenheter ej varit av större betydelse. Antalet hemliga patent, som hitintills varit mycket begränsat, kan visserligen förväntas öka genom den föreslagna utvidgningen av hemliga patent till enskilda innehavare. Men i vilken omfattning detta kan komma att ske är vanskligt att bedöma. Ännu svårare är att förutsäga, vilka följder för näringslivet som en viss ökning av antalet hemliga patent kan få. Det må framhållas, att systemet med hemliga patent synes vara det vanligaste i utländsk rätt och att i såväl Danmark som Norge enskild person, även utlänning, kan få hemligt patent.

Mot förslaget att låta enskild person få hemligt patent har invänts, att det kan medföra komplikationer vid beivran av patentintrång. Sålunda har framhållits, att enskild innehavare av hemligt patent icke kan förväntas såsom staten frivilligt avstå från att väcka talan om ersättning för patentintrång förövat i god tro och att skadeståndsskyldighet i sådant fall ej är rimlig. Denna invändning synes mig emellertid mindre bärkraftig. Såsom framhölls i propositionen med förslag till nuvarande försvarsuppfinningslag (1946: 342 s. 33), kan det med hänsyn till ordalagen i 19 § 2 mom. andra stycket patentförordningen ifrågasättas, om en talan om ersättning mot den som i god tro gjort intrång i ett hemligt patent överhuvud skulle kunna vinna framgång.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört, är jag inte beredd att nu förorda övergång från hemligt patent till hemlighållande av endast patentansökan. I 8 § föreslås därför ingen annan ändring än den som betingas av att hemligt patent skall kunna beviljas även enskild uppfinnare. Jag vill emellertid tillägga, att försvarsuppfinningslagens giltighetstid i fortsättningen liksom hittills bör begränsas till tre år i sänder och att frågan om bibehållande av institutet hemligt patent därför kan upptagas till förnyat övervägande relativt snart, om institutet i den nu föreslagna utformningen skulle medföra väsentliga olägenheter.

Det synes inte böra åläggas enskild patentsökande, vars uppfinning hemlighålles i det allmännas intresse, att genom särskild ansökan hos Kungl. Maj:t utverka beslut om hemligt patent. I stället bör det uppdragas åt granskningsnämnden att till Kungl. Maj:t överlämna handlingarna rörande ansökan om patent å uppfinning, som enligt nämndens beslut ej får offentliggöras. En sådan ordning är att föredraga också av den anledningen, att en patentsökande stundom kan ha intresse av att hans ansökan hemlighålles längre än som är påkallat från allmän synpunkt; genom att inte ansöka om hemligt patent skulle han kunna ohemult utnyttja hemlighållandet till förfång för näringslivet och särskilt för senare sökande. Erforderliga bestämmelser om skyldighet för nämnden att överlämna ärendet till Kungl. Maj:t torde kunna utfärdas i administrativ ordning.

Förslaget att även annan än staten skall kunna inneha hemligt patent föranleder ett par följdändringar i försvarsuppfinningslagen. Enligt 8 § andra stycket är det förbjudet att utan patenthavarens tillstånd utlämna hand-

lingarna till ett hemligt patent till annan eller att yppa något om dem. Med patenthavaren kan förstås endast staten. Såsom civilförvaltningen föreslår torde den tillståndsprövning varom här är fråga framdeles böra ankomma på granskningsnämnden. Vidare gäller enligt 9 § att, om statens rätt till en hemlig uppfinning övergår till annan, patentansökan skall kungöras i vanlig ordning och eventuellt redan beviljat hemligt patent offentliggöras som vanligt patent. Även denna bestämmelse får ses mot bakgrunden av att för närvarande endast staten kan inneha hemligt patent. Bestämmelsen torde böra ändras så, att hemlighållande upphör endast, då särskilt beslut fattas därom. Som tidigare nämnts åligger det granskningsnämnden enligt tillämpningsföreskrifterna till försvarsuppfinningslagen att så snart anledning är därtill och i vart fall inom tre år ompröva, om skäl för hemlighållande alltjämt föreligger. Finner nämnden, att hemlighållande ej längre erfordras, skall frågan underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Vad i ärendet förekommit ger mig anledning att upptaga några frågor av mera speciell natur.

Civilförvaltningens förslag att slopa årsavgifter för hemligt patent har avstyrkts av de remissorgan som direkt berört denna fråga, och inte heller jag anser en sådan åtgärd påkallad.

Ej heller biträder jag civilförvaltningens förslag att den i 7 § andra stycket stadgade befogenheten för staten att expropriera all rätt till en uppfinning ej skall avse utländsk uppfinning. Jag vill emellertid framhålla, att omständigheterna endast sällan torde kunna vara sådana, att denna befogenhet bör utnyttjas beträffande utländsk uppfinning.

I ett par yttranden har framförts önskemål om ändrad sammansättning av granskningsnämnden i syfte att bereda näringslivet ökat inflytande över nämndens arbete. Frågan om olika intressegruppers representation i nämnden är inte författningsmässigt reglerad, och jag anser mig därför inte böra i detta sammanhang göra något uttalande i frågan.

Enligt 2 kap. 8 § strafflagen gäller som allmän regel att böter tillfaller kronan. Det särskilda stadgandet i 12 § andra stycket försvarsuppfinningslagen av enahanda innehåll behövs alltså ej och bör i detta sammanhang utmönstras ur lagen.

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1963, och lagens giltighetstid bör samtidigt förlängas med tre år.

Förbudet mot offentliggörande av utländsk försvarsuppfinning bör tillämpas på de ansökningar om hemligt patent som föreligger vid ikraftträdandet. Detta föranleder en särskild övergångsbestämmelse av innehåll, att den i 2 § angivna tidsfristen om tre månader ej skall räknas från tidigare dag än den då lagen träder i kraft.»

Lagrådet

Lagrådet yttrade:

»I 23 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar föreskrives, att handlingar i ärenden angående ansökning om patent icke må utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som föranledes av gällande lagstiftning rörande patent, dock att, såframt ej annat är där stadgat, sådana handlingar må utlämnas, i vad de angå uppfinning därå patent beviljats. Enligt den föreslagna lydelsen av 8 § andra stycket försvarsuppfinningslagen skall avgörandet huruvida handlingar rörande hemligt patent må utlämnas till annan än patenthavaren ankomma på granskningsmyndigheten. Detta förslag torde förutsätta en jämkning i nyssnämnda stadgande i 1937 års lag, vilket icke synes möjliggöra vägran att utlämna handling angående patent i fall då patenthavaren samtyckt till utlämnandet.

I övrigt lämnas förslaget utan erinran.»

Utskottet

Genom de föreslagna ändringarna i försvarsuppfinningslagen kommer bestämmelserna om förbud mot offentliggörande att omfatta även utländska försvarsuppfinningar. Härigenom blir det möjligt att pröva ansökningar om patent för utländska försvarsuppfinningar utan att äventyra den sekretess, som betingas av hänsyn till försvaret. Av departementschefens ovan återgivna anförande framgår, att prövningen jämlikt 2 § av frågor om hemlighållande skall vara densamma vid svenska och utländska uppfinningar. Utskottet anser denna jämställdhet i prövningen böra komma till klarare uttryck i lagtexten. Detta synes lämpligen kunna ske genom att ordalagen i tredje stycket av nämnda paragraf närmare anpassas till formuleringen i andra stycket. I enlighet härmed bör i tredje stycket efter ordet uppfinningen insättas orden »är av sådan betydelse för försvaret att den».

I övrigt finner utskottet ej anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklaring att propositionen nr 189 icke kunnat oförändrad bifallas, måtte för sin del antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen med den ändring beträffande 2 § lagen den 20 november 1946 med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, som framgår av nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

2 §.

Patentansökningar och — — — — bestämmer (granskningsmyndigheten).

Finner granskningsmyndigheten — — — — beslut därom.

Är fråga om uppfinning som hemlighålles enligt 1 § andra stycket, skall granskningsmyndigheten utan dröjsmål med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för prövning av frågan om uppfinningen alltjämt bör hemlighållas.

Är fråga om uppfinning som hemlighålles enligt 1 § andra stycket, skall granskningsmyndigheten utan dröjsmål med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för prövning av frågan om uppfinningen *är av sådan betydelse för försvaret att den alltjämt bör hemlighållas.*

Föreligger ej — — — — — å uppfinningen.

Stockholm den 28 november 1962

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Erik Svedberg, fröken Mattson, herrar Alexanderson, Wikner, Svanström och Gösta Jacobsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Boman, herrar Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist och fröken Bergegren.